

FACHLITERATUR
EDITION ROMIOSINI
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ICGL12 | 12th INTERNATIONAL CONFERENCE
ON GREEK LINGUISTICS
16 – 19 SEPTEMBER 2015
FREIE UNIVERSITÄT BERLIN, CEMOG

Proceedings of the ICGL12

vol. **2**

The International Conference on Greek Linguistics is a biennial meeting on the study and analysis of Greek (Ancient, Medieval and Modern), placing particular emphasis on the later stages of the language.

PROCEEDINGS OF THE ICGL12
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ICGL12

**Thanasis Georgakopoulos, Theodossia-Soula Pavlidou, Miltos Pechlivanos,
Artemis Alexiadou, Jannis Androutsopoulos, Alexis Kalokairinos,
Stavros Skopeteas, Katerina Stathi (Eds.)**

**PROCEEDINGS OF THE 12TH INTERNATIONAL
CONFERENCE ON GREEK LINGUISTICS**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ 12^{ΟΥ} ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ**

VOL. 2

© 2017 Edition Romiosini/CeMoG, Freie Universität Berlin. Alle Rechte vorbehalten.
Vertrieb und Gesamtherstellung: Epubli (www.epubli.de)
Satz und Layout: Rea Papamichail / Center für Digitale Systeme, Freie Universität Berlin
Gesetzt aus Minion Pro
Umschlaggestaltung: Thanasis Georgiou, Yorgos Konstantinou
Umschlagillustration: Yorgos Konstantinou

ISBN 978-3-946142-35-5
Printed in Germany

Online-Bibliothek der Edition Romiosini:
www.edition-romiosini.de

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα εκδοτών	7
Περιεχόμενα.....	9
 Peter Mackridge: <i>Some literary representations of spoken Greek before nationalism(1750-1801)</i>	17
Μαρία Σηφιανού: <i>Η έννοια της ευγένειας στα Ελληνικά</i>	45
Σπυριδούλα Βαρλοκώστα: <i>Syntactic comprehension in aphasia and its relationship to working memory deficits</i>	75
 Ευαγγελία Αχλάδη, Αγγελική Δούρη, Ευγενία Μαλικούτη & Χρυσάνθη Παρασχάκη-Μπαράν: <i>Γλωσσικά λάθη τουρκόφωνων μαθητών της Ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας: Ανάλυση και διδακτική αξιοποίηση</i>	109
Κατερίνα Αλεξανδρή: <i>Η μορφή και η σημασία της διαβάθμισης στα επίθετα που δηλώνουν χρώμα</i>	125
Eva Anastasi, Ageliki Logotheti, Stavri Panayiotou, Marilena Serafim & Charalambos Themistocleous: <i>A Study of Standard Modern Greek and Cypriot Greek Stop Consonants: Preliminary Findings</i>	141
Anna Anastassiadis-Symeonidis, Elisavet Kiourti & Maria Mitsiaki: <i>Inflectional Morphology at the service of Lexicography: ΚΟΜΟΛεξ, A Cypriot Morphological Dictionary</i>	157

Γεωργία Ανδρέου & Ματίνα Τασιούδη: <i>Η ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά με Σύνδρομο Απνοιών στον Ύπνο.....</i>	175
Ανθούλα- Ελευθερία Ανδρεσάκη: <i>Ιατρικές μεταφορές στον δημοσιογραφικό λόγο της κρίσης: Η οπτική γωνία των Γερμανών</i>	187
Μαρία Ανδριά: <i>Προσεγγίζοντας θέματα Διαγλωσσικής Επίδρασης μέσα από το πλαίσιο της Γνωσιακής Γλωσσολογίας: ένα παράδειγμα από την κατάκτηση της Ελληνικής ως Γ2</i>	199
Spyros Armostis & Kakia Petinou: <i>Mastering word-initial syllable onsets by Cypriot Greek toddlers with and without early language delay.....</i>	215
Julia Bacskai-Atkari: <i>Ambiguity and the Internal Structure of Comparative Complements in Greek.....</i>	231
Costas Canakis: <i>Talking about same-sex parenthood in contemporary Greece: Dynamic categorization and indexicality.....</i>	243
Michael Chiou: <i>The pragmatics of future tense in Greek.....</i>	257
Maria Chondrogianni:. <i>The Pragmatics of the Modern Greek Segmental Markers</i>	269
Katerina Christopoulou, George J. Xydopoulos & Anastasios Tsangalidis: <i>Grammatical gender and offensiveness in Modern Greek slang vocabulary</i>	291
Aggeliki Fotopoulou, Vasiliki Foufi, Tita Kyriacopoulou & Claude Martineau: <i>Extraction of complex text segments in Modern Greek.....</i>	307
Αγγελική Φωτοπούλου & Βούλα Γιούλη: <i>Από την «Έκφραση» στο «Πολύτροπο»: σχεδιασμός και οργάνωση ενός εννοιολογικού λεξικού.....</i>	327
Marianthi Georgalidou, Sofia Lampropoulou, Maria Gasouka, Apostolos Kostas & Xanthippi Foulidi: <i>“Learn grammar”: Sexist language and ideology in a corpus of Greek Public Documents</i>	341
Maria Giagkou, Giorgos Fragkakis, Dimitris Pappas & Harris Papageorgiou: <i>Feature extraction and analysis in Greek L2 texts in view of automatic labeling for proficiency levels</i>	357

Dionysis Goutsos, Georgia Fragaki, Irene Florou, Vasiliki Kakousi & Paraskevi Savvidou: <i>The Diachronic Corpus of Greek of the 20th century: Design and compilation</i>	369
Kleanthes K. Grohmann & Maria Kambanaros: <i>Bilectalism, Comparative Bilingualism, and the Gradience of Multilingualism: A View from Cyprus</i>	383
Günther S. Henrich: „Γεωγραφία νεωτερική“ στο Λίβιστρος και Ροδάμνη: μετατόπιση ονομάτων βαλτικών χωρών προς την Ανατολή;	397
Noriyo Hoozawa-Arkenau & Christos Karvounis: <i>Vergleichende Diglossie - Aspekte im Japanischen und Neugriechischen: Veriäten - Interferenz</i>	405
Μαρία Ιακώβου, Ηριάννα Βασιλειάδη-Λιναρδάκη, Φλώρα Βλάχου, Όλγα Δήμα, Μαρία Καββαδία, Τατιάνα Κατσίνα, Μαρίνα Κουτσομπού, Σοφία-Νεφέλη Κύτρου, Χριστίνα Κωστάκου, Φρόσω Παππά & Σταυριαλένα Περγέα: <i>ΣΕΠΙAME2: Μια καινούρια πηγή αναφοράς για την Ελληνική ως Γ2</i>	419
Μαρία Ιακώβου & Θωμαΐς Ρουσουλιώτη: <i>Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης του νέου μοντέλου αναλυτικών προγραμμάτων για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας</i>	433
Μαρία Καμηλάκη: «Μαζί μου ασχολείσαι, πόσο μαλάκας είσαι!»: Λέξεις-ταμπού και κοινωνιογλωσσικές ταυτότητες στο σύγχρονο ελληνόφωνο τραγούδι.....	449
Μαρία Καμηλάκη, Γεωργία Κατσούδα & Μαρία Βραχιονίδου: <i>Η εννοιολογική μεταφορά σε λέξεις-ταμπού της NEK και των νεοελληνικών διαλέκτων</i>	465
Eleni Karantzola, Georgios Mikros & Anastassios Papaioannou: <i>Lexico-grammatical variation and stylometric profile of autograph texts in Early Modern Greek</i>	479
Sviatlana Karpava, Maria Kambanaros & Kleanthes K. Grohmann: <i>Narrative Abilities: MAINing Russian–Greek Bilingual Children in Cyprus</i>	493
Χρήστος Καρβούνης: <i>Γλωσσικός εξαρχαϊσμός και «ιδεολογική» νόρμα: Ζητήματα γλωσσικής διαχείρισης στη νέα ελληνική</i>	507

Demetra Katis & Kiki Nikiforidou: <i>Spatial prepositions in early child Greek: Implications for acquisition, polysemy and historical change</i>	525
Γεωργία Κατσούδα: <i>Το επίθημα -ούνα στη ΝΕΚ και στις νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	539
George Kotzoglou: <i>Sub-extraction from subjects in Greek: Its existence, its locus and an open issue</i>	555
Veranna Kyrioti: <i>Narrative, identity and age: the case of the bilingual in Greek and Turkish Muslim community of Rhodes, Greece</i>	571
Χριστίνα Λύκου: <i>Η Ελλάδα στην Ευρώπη της κρίσης: Αναπαραστάσεις στον ελληνικό δημοσιογραφικό λόγο</i>	583
Nikos Liosis: <i>Systems in disruption: Propontis Tsakonian</i>	599
Katerina Magdou, Sam Featherston: <i>Resumptive Pronouns can be more acceptable than gaps: Experimental evidence from Greek</i>	613
Maria Margarita Makri: <i>Opos identity comparatives in Greek: an experimental investigation</i>	629
2ος Τόμος	
Περιεχόμενα.....	651
Vasiliki Makri: <i>Gender assignment to Romance loans in Katoitaliótika: a case study of contact morphology</i>	659
Evgenia Malikouti: <i>Usage Labels of Turkish Loanwords in three Modern Greek Dictionaries</i>	675
Persephone Mamoukari & Penelope Kambakis-Vougiouklis: <i>Frequency and Effectiveness of Strategy Use in SILL questionnaire using an Innovative Electronic Application</i>	693

Georgia Maniati, Voula Gotsoulia & Stella Markantonatou: <i>Contrasting the Conceptual Lexicon of ILSP (CL-ILSP) with major lexicographic examples</i>	709
Γεώργιος Μαρκόπουλος & Αθανάσιος Καρασίμος: <i>Πολυεπίπεδη επισημείωση του Ελληνικού Σώματος Κειμένων Αφασικού Λόγου</i>	725
Πωλίνα Μεσηνιώτη, Κατερίνα Πούλιου & Χριστόφορος Σουγανίδης: <i>Μορφοσυντακτικά λάθη μαθητών Τάξεων Υποδοχής που διδάσκονται την Ελληνική ως Γ2</i>	741
Stamatia Michalopoulou: <i>Third Language Acquisition. The Pro-Drop-Parameter in the Interlanguage of Greek students of German</i>	759
Vicky Nanousi & Arhonto Terzi: <i>Non-canonical sentences in agrammatism: the case of Greek passives</i>	773
Καλομοίρα Νικολού, Μαρία Ξεφτέρη & Νίτσα Παραχεράκη: <i>Το φαινόμενο της σύνθεσης λέξεων στην κυκλαδοκρητική διαλεκτική ομάδα</i>	789
Ελένη Παπαδάμου & Δώρας Κ. Κυριαζής: <i>Μορφές διαβαθμιστικής αναδίπλωσης στην ελληνική και στις άλλες βαλκανικές γλώσσες</i>	807
Γεράσιμος Σοφοκλής Παπαδόπουλος: <i>Το δίπολο «Εμείς και οι Άλλοι» σε σχόλια αναγνωστών της Lifo σχετικά με τη Χρυσή Αυγή</i>	823
Ελένη Παπαδοπούλου: <i>Η συνδυαστικότητα υποκοριστικών επιθημάτων με β' συνθετικό το επίθημα -άκι στον διαλεκτικό λόγο</i>	839
Στέλιος Πιπερίδης, Πένυ Λαμπροπούλου & Μαρία Γαβριλίδου: <i>clarin:el. Υποδομή τεκμηρίωσης, διαμοιρασμού και επεξεργασίας γλωσσικών δεδομένων</i>	851
Maria Pontiki: <i>Opinion Mining and Target Extraction in Greek Review Texts</i>	871
Anna Roussou: <i>The duality of mimos</i>	885

Stathis Selimis & Demetra Katis: <i>Reference to static space in Greek: A cross-linguistic and developmental perspective of poster descriptions</i>	897
Evi Sifaki & George Tsoulas: <i>XP-V orders in Greek</i>	911
Konstantinos Sipitanos: <i>On desiderative constructions in Naousa dialect</i>	923
Eleni Staraki: <i>Future in Greek: A Degree Expression</i>	935
Χριστίνα Τακούδα & Ευανθία Παπαευθυμίου: <i>Συγκριτικές διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία της ελληνικής ως Γ2: από την κριτική παρατήρηση στην αναπλαισίωση</i>	945
Alexandros Tantos, Giorgos Chatziioannidis, Katerina Lykou, Meropi Papatheohari, Antonia Samara & Kostas Vlachos: <i>Corpus C58 and the interface between intra- and inter-sentential linguistic information</i>	961
Arhonto Terzi & Vina Tsakali: <i>The contribution of Greek SE in the development of locatives</i>	977
Paraskevi Thomou: <i>Conceptual and lexical aspects influencing metaphor realization in Modern Greek</i>	993
Nina Topintzi & Stuart Davis: <i>Features and Asymmetries of Edge Gemimates</i>	1007
Liana Tronci: <i>At the lexicon-syntax interface Ancient Greek constructions with ἔχειν and psychological nouns</i>	1021
Βίλλυ Τσάκωνα: <i>«Δημοκρατία είναι 4 λύκοι και 1 πρόβατο να ψηφίζουν για φαγητό»:Αναλύοντας τα ανέκδοτα για τους/τις πολιτικούς στην οικονομική κρίση</i>	1035
Ειρήνη Τσαμαδού- Jacobberger & Μαρία Ζέρβα: <i>Εκμάθηση ελληνικών στο Πανεπιστήμιο Στρασβούργου: κίνητρα και αναπαραστάσεις</i> ...	1051
Stavroula Tsiplakou & Spyros Armostis: <i>Do dialect variants (mis)behave? Evidence from the Cypriot Greek koine</i>	1065
Αγγελική Τσόκογλου & Σύλα Κλειδή: <i>Συζητώντας τις δομές σε -οντας</i>	1077

Αλεξιάννα Τσότσου:	
<i>Η μεθοδολογική προσέγγιση της εικόνας της Γερμανίας στις ελληνικές εφημερίδες</i>	1095
Anastasia Tzilinis:	
<i>Begründendes Handeln im neugriechischen Wissenschaftlichen Artikel: Die Situierung des eigenen Beitrags im Forschungszusammenhang.....</i>	1109
Κυριακούλα Τζωρτζάτου, Αργύρης Αρχάκης, Άννα Ιορδανίδου & Γιώργος Ι. Ευδόπουλος:	
<i>Στάσεις απέναντι στην ορθογραφία της Κοινής Νέας Ελληνικής: Ζητήματα ερευνητικού σχεδιασμού</i>	1123
Nicole Vassalou, Dimitris Papazachariou & Mark Janse:	
<i>The Vowel System of Mišótika Cappadocian</i>	1139
Marina Vassiliou, Angelos Georganas, Prokopis Prokopidis & Haris Papageorgiou:	
<i>Co-referring or not co-referring? Answer the question!.....</i>	1155
Jeroen Vis:	
<i>The acquisition of Ancient Greek vocabulary.....</i>	1171
Christos Vlachos:	
<i>Mod(aliti)es of lifting wh-questions.....</i>	1187
Ευαγγελία Βλάχου & Κατερίνα Φραντζή:	
<i>Μελέτη της χρήσης των ποσοδεικτών λίγο-λιγάκι σε κείμενα πολιτικού λόγου</i>	1201
Madeleine Voga:	
<i>Τι μας διδάσκουν τα ρήματα της ΝΕ σχετικά με την επεξεργασία της μορφολογίας.....</i>	1213
Werner Voigt:	
<i>«Σεληνάκι μου λαμπρό, φέγγε μου να περπατώ ...» oder: warum es in dem bekannten Lied nicht so, sondern eben φεγγαράκι heißt und ngr. φεγγάρι</i>	1227
Μαρία Βραχιονίδου:	
<i>Υποκοριστικά επιρρήματα σε νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	1241
Jeroen van de Weijer & Marina Tzakosta:	
<i>The Status of *Complex in Greek.....</i>	1259
Theodoros Xioufis:	
<i>The pattern of the metaphor within metonymy in the figurative language of romantic love in modern Greek.....</i>	1275

ΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ: ΖΗΤΗΜΑΤΑ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Κυριακούλα Τζωρτζάτου, Αργύρης Αρχάκης,
Άννα Ιορδανίδου & Γιώργος Ι. Ξυδόπουλος
Πανεπιστήμιο Πατρών
kurtzortzatou@gmail.com, archakis@upatras.gr,
A.Iordanidou@upatras.gr, gjxydo@upatras.gr

Abstract

Given the historic nature of our spelling system, two opposing criteria can be applied to the standardization of Modern Greek spelling, that of rationalization of writing and that of strict maintenance of etymology in spelling. These two standardization criteria are formed by two different discourses: the discourse of reducing social inequality and the discourse of the invocation of the linguistic past, through spelling. People evaluate the above discourses thus shaping their attitudes towards spelling. The aim of our research is to investigate, via a properly constructed questionnaire, the attitudes of primary school teachers, primary school pupils and their parents towards spelling.

Λέξεις-κλειδιά: ορθογραφία, στάσεις, ερωτηματολόγιο, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, λόγοι

1. Εισαγωγή

Η συζήτηση για την κωδικοποίηση της νεοελληνικής ορθογραφίας εντοπίζεται κυρίως σε δύο αντιτιθέμενα κριτήρια, αυτό του εξορθολογισμού της γραφής και αυτό της αυστηρής διατήρησης του ετύμου. Σε σχέση με αυτά τα δύο κριτήρια υποθέτουμε ότι μπορούν να διακριθούν δύο αντιτιθέμενοι λόγοι (discourses), αυτός της άρσης των

κοινωνικών ανισοτήτων και αυτός της σύνδεσης της συγχρονίας με το αξιωματικό παρελθόν. Η έννοια του λόγου (discourse) αναφέρεται σε παγιωμένα νοήματα μέσω των οποίων αναπαρίσταται ο κόσμος ή πτυχές του κόσμου με έναν συγκεκριμένο τρόπο (βλ. Jorgensen & Philips 2002: 143, βλ. επίσης Fairclough 2003). Θεωρούμε ότι τα άτομα που εμπλέκονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (εκπαιδευτικοί, μαθητές και γονείς) τοποθετούνται ως προς τους δύο λόγους σε ποικίλα επίπεδα διαμορφώνοντας τις στάσεις τους απέναντι στην ορθογραφία. Θεωρώντας ότι η ορθογραφία είναι ένα σύστημα γραφής που διαμορφώνεται στα ελληνικά δεδομένα με βάση τους δύο λόγους που προαναφέραμε, στόχος της παρούσας μελέτης μας είναι να αναδείξουμε την πορεία των συλλογισμών που ακολουθήσαμε για τη δημιουργία ερωτηματολογίου ανίχνευσης ορθογραφικών στάσεων. Η μελέτη μας ολοκληρώνεται με την ενδεικτική παρουσίαση ενοτήτων του ερωτηματολογίου, η σύσταση του οποίου βασίζεται στην τριμερή διάκριση των στάσεων σε γνωστικά, αξιολογικά και συμπεριφορικά συστατικά.

2. Ορθογραφία

2.1 Η γλωσσική διάσταση της ορθογραφίας

Ορθογραφία καλείται «η γενικά αποδεκτή και κωδικοποιημένη με κανόνες σχέση που έχει καθιερωθεί ανάμεσα στην προφορική μορφή μιας γλώσσας και στο σύστημα γραφής που την αποδίδει» (Παπαναστασίου 2008: 75). Πρόκειται δηλαδή για ένα σύστημα κωδικοποίησης βασισμένο σε συγκεκριμένους κανόνες και συμβάσεις το οποίο επιλέγεται αυθαίρετα για την αναπαράσταση μιας γλώσσας (βλ. επίσης Κακριδή-Φερράρι 2008).

Η κωδικοποίηση της ορθογραφίας βασίζεται συνήθως σε τρεις γενικές αρχές. Πρόκειται για την *ιστορική αρχή*, την *αρχή της απλούστερης γραφής* και την *αρχή της αναλογίας*. Η ιστορική αρχή αφορά γλώσσες με μακρόχρονη γραπτή παράδοση, όπου η ορθογράφιση των λέξεων θα πρέπει να συνδέεται με την ετυμολογία τους σε παλαιότερα στάδια της γλώσσας ώστε να γίνεται εμφανής η σύνδεση με το γλωσσικό παρελθόν. Σύμφωνα με τη δεύτερη αρχή, η οποία προκρίνει την απλοποίηση, η γραφή σε μια γλώσσα με ιστορική ορθογραφία θα πρέπει να προσαρμοστεί, κατά το δυνατό, στην προφορά των λέξεων σε συγχρονικό επίπεδο χρήσης. Με βάση την αρχή της αναλογίας, η ορθογράφιση των λέξεων θα πρέπει να καθορίζεται από ειδικά ορθογραφικά πρότυπα που υπάρχουν και λειτουργούν σε κάθε γλώσσα. Οι τρεις αυτές αρχές αποτε-

λούν τρία, εν πολλοίς, αντιτιθέμενα μεταξύ τους κριτήρια για την κωδικοποίηση μιας ορθογραφίας, κυρίως όσον αφορά γλώσσες με ιστορικό παρελθόν στον γραπτό λόγο. Για τον λόγο αυτό, στόχος των ειδικών είναι ο λειτουργικός συμβιβασμός τους (βλ. σχετικά Παπαναστασίου 2008: 75-76).

Όπως προαναφέραμε, η ορθογραφία, ως γραπτή αναπαράσταση της προφοράς των λέξεων μιας γλώσσας, βασίζεται σε συμβάσεις. Ωστόσο, οι συμβάσεις αυτές αποκτούν μεγάλη αξία καθώς αφορούν την επίσημη γλώσσα του κράτους. Δεδομένης της στενής συσχέτισής της με την επίσημη γλώσσα και της διάδοσής της από το θεσμό της εκπαίδευσης, η ορθογραφία αναδεικνύεται σε νόρμα και συνιστά ένα επιβεβλημένο και κοινωνικά καθιερωμένο σύστημα (βλ. Clark & Ivanič 1997: 201, Κακριδή-Φερράρι 2008: 367). Με άλλα λόγια, πέρα από το γλωσσικό-συμβατικό της χαρακτήρα, η ορθογραφία έχει και κοινωνική διάσταση, ενώ η κωδικοποίησή της καθορίζεται κυρίως από εξωγλωσσικούς παράγοντες.

2.2 Η κοινωνική διάσταση της ορθογραφίας

Η κωδικοποίηση της ορθογραφίας αποτελεί δραστηριότητα του γλωσσικού σχεδιασμού και κατ' επέκταση της γλωσσικής πολιτικής που επιχειρείται στο πλαίσιο ενός κράτους (βλ. σχετικά Cooper 1989). Καθορίζεται από πολιτικές αποφάσεις που λαμβάνονται με βάση ιστορικούς και ιδεολογικούς λόγους. Μέσα από την ορθογραφία μιας γλώσσας μπορεί να εκδηλώνεται είτε η επιθυμία της πολιτείας για σύνδεση με το γλωσσικό της παρελθόν, όπως συμβαίνει στο ελληνικό ορθογραφικό σύστημα, είτε η αποστασιοποίησή της από αυτό.

Η πολιτική διάσταση της ορθογραφίας έχει ευρύτερες εκπαιδευτικές και κοινωνικές επιπτώσεις, εφόσον η ορθογραφία κωδικοποιείται για να καταστήσει μια κοινωνία εγγράμματη (βλ. σχετικά Lillis 2013). Η βαρύνουσα σημασία του γραπτού λόγου στη σύγχρονη εκπαίδευση έχει ως αποτέλεσμα την ιδιαίτερη έμφαση στη διδασκαλία και εκμάθηση της ορθογραφίας (βλ. Clark & Ivanič 1997: 201).

Ως βασικό εργαλείο του γραπτού λόγου, η ορθογραφία συνιστά προϋπόθεση για την κατάκτηση των ποικίλων μορφών γραμματισμού. Ο Sebba, αναδεικνύοντας τη στενή σχέση της ορθογραφίας με τις πρακτικές γραμματισμού, δηλαδή με τις χρήσεις του γραπτού λόγου στις διάφορες επικοινωνιακές περιστάσεις, κάνει λόγο για κοινωνική πρακτική (2007: 12). Κάθε φορά που το άτομο γράφει, εφαρμόζοντας ή παραβιάζοντας εσκεμμένα τους ισχύοντες ορθογραφικούς κανόνες και τις συμβάσεις

μιας γλώσσας, αποβλέπει στην επίτευξη προσωπικών, επικοινωνιακών και κοινωνικών στόχων ως μέλος ενός εγγράμματου συνόλου. Ο συντονισμός του συντάκτη με τους ορθογραφικούς κανόνες και τις ορθογραφικές συμβάσεις, δηλαδή με την ορθογραφική νόρμα, έχει, μεταξύ άλλων, ως στόχο την ταύτιση του με την ομάδα των εγγράμματων και κοινωνικά ανώτερων ατόμων. Αυτό συμβαίνει διότι η γνώση της ορθογραφίας λειτουργεί συμβολικά ως δείκτης εγγραμματισμού ο οποίος προσδίδει στο άτομο ισχυρό κοινωνικό γόητρο (βλ. σχετικά Clark & Ivanič 1997: 187, Κακριδή-Φερράρι 2008: 367). Το άτομο που γνωρίζει και χρησιμοποιεί σωστά την πρότυπη γλώσσα και την ορθογραφία της απολαμβάνει ευκαιρίες ακαδημαϊκής και κοινωνικής ανέλιξης τις οποίες διαφορετικά δε θα είχε (βλ. Fairclough 1995: 224). Ως εκ τούτου, η ορθογραφική νόρμα διαποτίζεται από τον λόγο (discourse) της εγγραμματοσύνης.

3. Η ορθογραφία της Κοινής Νεοελληνικής

3.1 Θεωρητικό πλαίσιο

Για να κατανοήσουμε τις αρχές που κωδικοποιούν τη νεοελληνική ορθογραφία πρέπει να την εντάξουμε στο γενικότερο πλαίσιο του γλωσσικού ζητήματος, το οποίο διαμόρφωσε την Κοινή Νεοελληνική (ΚΝΕ) και επέδρασε καθοριστικά στην ορθογραφία της. Στην παρούσα μελέτη, ακολουθώντας τη θεώρηση του Agha (2000, 2007), προσεγγίζουμε την ΚΝΕ υπό το πρίσμα της *λειτουργικής ποικιλίας* (register). Παράλληλα, υιοθετούμε το μοντέλο των τάξεων ενδεικτικότητας (orders of indexicality, βλ. Silverstein 2003), όπως το εφαρμόζουν οι Johnstone κ.ά. (2006) καθώς, όπως θα δείξουμε στη συνέχεια, θεωρούμε ότι η ΚΝΕ βρίσκεται σήμερα στην 3^η τάξη ενδεικτικότητας. Εστιάζοντας την προσοχή μας στην ορθογραφία της ΚΝΕ τις τελευταίες δεκαετίες, στόχος μας είναι να φωτίσουμε την ιδεολογική φύση της ορθογραφίας και να συζητήσουμε τους δεσμούς που συνδέουν το γλωσσικό ζήτημα με τα κριτήρια κωδικοποίησης της νεοελληνικής ορθογραφίας σήμερα.

3.2 Λειτουργική ποικιλία και τάξεις ενδεικτικότητας

Με τον όρο *λειτουργική ποικιλία* (register) αναφερόμαστε σε «ένα γλωσσικό ρεπερτόριο το οποίο είναι πολιτισμικά συνδεδεμένο με συγκεκριμένες κοινωνικές πρακτικές και με πρόσωπα τα οποία σχετίζονται με αυτό το ρεπερτόριο» (Agha 2000: 16). Για να

εισαχθεί ένας γλωσσικός τύπος σε μια συγκεκριμένη λειτουργική ποικιλία θα πρέπει να συνδεθεί με έναν λόγο (discourse). Μέσω του λόγου, ο γλωσσικός τύπος αξιολογείται ως στοιχείο ενός συγκεκριμένου τρόπου ομιλίας και διαφοροποιείται από κάθε άλλον εναλλακτικό γλωσσικό τύπο. Οι λόγοι συσχετίζουν γλωσσικούς τύπους με κοινωνικές παραμέτρους όπως η μόρφωση, η κοινωνική τάξη, η καταγωγή κ.ά. Ο συσχετισμός αυτός προκύπτει στο πλαίσιο μεταπραγματολογικών διαδικασιών όπου αξιολογούνται τόσο η χρήση των γλωσσικών τύπων σε σχέση με τα κοινωνικά συμφραζόμενα τους όσο και τα εμπλεκόμενα άτομα. Η διαδικασία κατά την οποία ένας γλωσσικός τύπος εισάγεται, αξιολογείται και ερμηνεύεται μέσω ενός λόγου ως μέρος μιας ποικιλίας, ονομάζεται *εγγραφή* (enregisterment) (Johnstone κ.ά. 2006: 80, 2009: 160).¹

Η διαδικασία εγγραφής των γλωσσικών τύπων μιας λειτουργικής ποικιλίας και ο συσχετισμός τους με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των ομιλητών της ποικιλίας μπορεί να γίνει αντιληπτή μέσα από τις *τάξεις ενδεικτικότητας* (orders of indexicality) του Silverstein (2003), όπου αναδεικνύεται το πώς διαμορφώνεται μια ποικιλία κατά τη διαχρονία της. Σύμφωνα με την εφαρμογή του μοντέλου του Silverstein σε συνδυασμό με την ταξινόμια του Labov (1972), οι Johnstone κ.ά. (2006: 82-84) διακρίνουν τις ακόλουθες τρεις τάξεις ενδεικτικότητας: Στην 1^η τάξη ποικίλοι γλωσσικοί τύποι συσχετίζονται αρχικά με τα δημογραφικά στοιχεία των ομιλητών (π.χ. *φύλο, ηλικία, κοινωνική τάξη*). Οι συσχετισμοί αυτοί μπορούν να γίνουν αντιληπτοί και να ερμηνευτούν μόνο από έναν εξωτερικό παρατηρητή του φαινομένου (π.χ. τον ερευνητή). Ως εκ τούτου, πρόκειται για μια εν δυνάμει ενδεικτικότητα. Η 1^η τάξη δίνει ώθηση στη 2^η τάξη, καθώς οι ομιλητές αρχίζουν σταδιακά να κατανοούν τους συσχετισμούς των γλωσσικών τύπων με τις κοινωνικές παραμέτρους, ενώ βασιζονται ολοένα και περισσότερο σε αυτούς για να οικοδομήσουν τις κοινωνικές τους ταυτότητες ή να ερμηνεύσουν τις ταυτότητες των άλλων. Από τη 2^η τάξη γίνεται η μετάβαση στην 3^η τάξη, όπου οι γλωσσικοί τύποι της λειτουργικής ποικιλίας έχουν συνδεθεί στενά μέσω του λόγου (discourse) με τις κοινωνικές παραμέτρους. Οι συσχετισμοί των γλωσσικών τύπων με τις κοινωνικές παραμέτρους παίρνουν τη μορφή στερεοτύπων, καθώς η χρήση συγκεκριμένων γλωσσικών τύπων παραπέμπει άμεσα σε παγιωμένες αξιολογήσεις για διαστάσεις της κοινωνικής ταυτότητας των ατόμων, όπως η μόρφωση, το επάγγελμα,

¹ Στην παρούσα εργασία βασιζόμαστε στην έννοια του λόγου (discourse) από το θεωρητικό πλαίσιο της κριτικής ανάλυσης λόγου (βλ. σχετικά Jorgensen & Philips, 2002, βλ. επίσης Fairclough 2003). Θεωρούμε δε την έννοια αυτή συμβατή με αυτές του πολιτισμικού σχήματος (cultural schema) ή του ιδεολογικού σχήματος (ideological schema) που χρησιμοποιούνται από τον Silverstein (2003) και την Johnstone (2006) κατά τη διερεύνηση των διαδικασιών εγγραφής (enregisterment).

η κοινωνική τάξη και η γεωγραφική καταγωγή. Με άλλα λόγια, στην 3^η τάξη η λειτουργική ποικιλία έχει διαμορφωθεί ως ξεχωριστό και διακριτό σύστημα, η χρήση του οποίου χαρακτηρίζει αξιολογικά τους ομιλητές του (βλ. επίσης Johnstone 2009).

3.3 Η ΚΝΕ ως πρότυπη γλώσσα: 3^η τάξη ενδεικτικότητας

Μετά την πτώση της δικτατορίας των Συνταγματαρχών, το 1976 η κυβέρνηση του Κ. Καραμανλή επιχειρώντας τη μετάβαση της χώρας σε ένα νέο δημοκρατικό καθεστώς καθιερώνει με νόμο τη δημοτική ως επίσημη γλώσσα του κράτους και των θεσμών του. Ο νόμος αυτός δίνει ώθηση στη σταδιακή προτυποποίηση της δημοτικής (Κακριδή-Φερράρι 2008: 368) και αναφερόμαστε πλέον στην Κοινή Νεοελληνική (ΚΝΕ), που βασίζεται στην κωδικοποίηση της Γραμματικής του Μ. Τριανταφυλλίδη (1941) αλλά και την ενσωμάτωση λόγων στοιχείων από τη μακρόχρονη επαφή της καθαρεύουσας με την ομιλούμενη γλώσσα (Browning 2006: 258-259). Με την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα το 1981 διευρύνονται οι τομείς χρήσης της ΚΝΕ, εφόσον περνά από το τοπικό/εθνικό επίπεδο χρήσης και λειτουργικότητας στο ευρωπαϊκό επίπεδο αναγνώρισης ως μίας από τις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας (βλ. σχετικά Mackridge 2013: 397-399). Η διάδοση της ΚΝΕ από τους κρατικούς μηχανισμούς, η τυποποίησή της καθώς και ο ρόλος της ως κύριας γλώσσας διδασκαλίας στην εκπαιδευτική διαδικασία αναδεικνύουν σταδιακά την ΚΝΕ σε πρότυπη γλώσσα. Θεωρούμε ότι η πρότυπη ΚΝΕ βρίσκεται σήμερα στην 3^η τάξη ενδεικτικότητας (βλ. Johnstone κ.ά. 2006, Johnstone 2009), καθώς η γνώση και η σωστή χρήση της είναι στερεοτυπικά συνδεδεμένη στη συνείδηση των ατόμων με τις έννοιες του γραμματισμού, της μόρφωσης και του κοινωνικού γοήτρου. Όπως παρατηρεί σχετικά ο Agha (2000: 218), «η “πρότυπη” (standard) γλώσσα είναι ίσως η πιο αυστηρά θεσμοθετημένη λειτουργική ποικιλία μιας γλώσσας». Στο πλαίσιο αυτό, αντιμετωπίζουμε την ΚΝΕ ως πρότυπη λειτουργική ποικιλία διαμορφωμένη από τον λόγο (discourse) της εθνικής εγγραμματοσύνης (βλ. σχετικά και Μοσχονάς 2005).

Ο περιορισμένος χώρος της παρούσας μελέτης δε μας επιτρέπει να ασχοληθούμε συστηματικά με τη διαχρονική μελέτη των ιδεών γύρω από το γλωσσικό ζήτημα και να προσδιορίσουμε τις φάσεις της 1^{ης} και 2^{ης} τάξης ενδεικτικότητας σε σχέση με την καθαρεύουσα και τη δημοτική. Αδρομερώς, ωστόσο, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η γλωσσική πάλη ανάμεσά τους για το ποια θα αναδειχθεί σε εθνική πρότυπη γλώσσα μπορεί να αναχθεί στη διαμάχη ανάμεσα στους δύο αντιτιθέμενους λόγους (discourses) που σε μεγάλο βαθμό τις προσδιόρισαν. Ο συντηρητικός λόγος που επι-

δίωκε τη σύνδεση του γλωσσικού παρόντος με την κλασική αρχαιότητα φαίνεται ότι διαμόρφωσε τη λειτουργική ποικιλία της καθαρεύουσας. Αντίθετα, η λειτουργική ποικιλία της δημοτικής διαμορφώθηκε εν πολλοίς από έναν λόγο άρσης των κοινωνικών ανισοτήτων που συσχετίστηκε με τις δυνάμεις ανατροπής των παραδοσιακών και συντηρητικών θεσμών (βλ. σχετικά Φραγκουδάκη 2001, Mackridg 2007, 2013).

3.4 Η ορθογραφική κωδικοποίηση της πρότυπης ΚΝΕ

Η κωδικοποίηση της ορθογραφίας στο πλαίσιο της πρότυπης ΚΝΕ βασίζεται στις προτάσεις του Μ. Τριανταφυλλίδη για μια *απλοποιημένη ιστορική ορθογραφία*, όπου επιχειρείται ο συμβιβασμός της ιστορικής αρχής με αυτήν της απλούστερης γραφής (βλ. Τριανταφυλλίδη 1965: 374). Παρ' ότι οι βασικές ορθογραφικές επιταγές της Γραμματικής Τριανταφυλλίδη ισχύουν μέχρι σήμερα στην εκπαίδευση, συζήτηση έχουν προκαλέσει οι ορθογραφικές επιλογές στο *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* (εφεξής ΛΝΕΓ) (Μπαμπινιώτης 2002), όπου εφαρμόζεται μια πιο αυστηρή ετυμολογική προσέγγιση (Ιορδανίδου 2014). Στόχος του ΛΝΕΓ είναι η ανάδειξη της ιστορικής συνέχειας της γλώσσας με ορθογραφήσεις όπως *αγώρι*, *μαμμά*, *ρωδάκινο* κ.ά.

Ως εκ τούτου, έχουν αναδειχθεί δύο αντιτιθέμενα κριτήρια ρύθμισης της νεοελληνικής ορθογραφίας: (α) το κριτήριο του εξορθολογισμού της γραφής και των απλούστερων ορθογραφήσεων και (β) το αρχαιϊστικό κριτήριο της αυστηρής διατήρησης του ετύμου. Πίσω από αυτά τα δύο κριτήρια θεωρούμε ότι μπορεί να διακριθούν δύο διαφορετικοί λόγοι (discourses). Ο πρώτος συνδέεται με τον εξορθολογισμό της γραφής. Στο πλαίσιο του διαμορφώθηκε η λειτουργική ποικιλία της δημοτικής με στόχο την άρση των κοινωνικών ανισοτήτων. Ο δεύτερος λόγος συνδέεται με την αυστηρή ετυμολογία. Μέσω του λόγου αυτού διαμορφώθηκε η λειτουργική ποικιλία της καθαρεύουσας με στόχο τη σύνδεση του παρόντος με το κλασικό παρελθόν. Θα μπορούσαμε δηλαδή να ισχυριστούμε ότι στα δύο κεντρικά κριτήρια με τα οποία επιχειρείται να ρυθμιστεί η νεοελληνική ορθογραφία ανιχνεύονται οι ίδιοι αντιτιθέμενοι λόγοι που πυροδότησαν τη γλωσσική διαμάχη. Ωστόσο, η διάκριση αυτή των δύο λόγων δε σημαίνει ότι τίθεται σήμερα ζήτημα αναβίωσης της διαμάχης ανάμεσα στην καθαρεύουσα και στη δημοτική – ούτε επίσης ζήτημα επιστροφής στην καθαρεύουσα. Η γλωσσική και κοινωνική αξία της τυποποιημένης ελληνικής (ΚΝΕ), που βασίζεται στη δημοτική, αποτελεί παραδοχή για τους γλωσσολόγους/λεξικογράφους και η καθιέρωσή της εκφράζει πλέον το κοινό γλωσσικό αίσθημα.

4. Διερεύνηση ορθογραφικών στάσεων

4.1 Στάση

Σύμφωνα με τη συζήτηση που προηγήθηκε, η ορθογραφία είναι ένα σύστημα κωδικοποίησης το οποίο τροφοδοτείται από διαφορετικούς λόγους (discourses). Τα άτομα τοποθετούνται ως προς τους λόγους της ορθογραφίας μέσω των στάσεων και των αξιολογήσεών τους.

Με τον όρο *στάση* (attitude) αναφερόμαστε στη «διάθεση ευνοϊκής ή μη αντίδρασης σε μία κατηγορία πραγμάτων» (Sarnoff 1970: 279). Πρόκειται για μία αξιολογική τοποθέτηση των ατόμων απέναντι σ' ένα αντικείμενο, μια κοινωνική πρακτική ή ακόμα απέναντι σε άλλες ομάδες ατόμων. Η στάση, σύμφωνα με τους κοινωνικούς ψυχολόγους, μπορεί να διακριθεί σε τρία συστατικά στοιχεία: α) το *γνωστικό* (cognitive), β) το *συναίσθηματικό* ή *αξιολογικό* (affective) και γ) το *συμπεριφορικό* (behavioural). Το γνωστικό στοιχείο αφορά τις γνώσεις του ατόμου για το αντικείμενο απέναντι στο οποίο διαμορφώνει τη στάση. Το συναίσθηματικό, το οποίο αποτελεί και το κατεξοχήν αξιολογικό συστατικό των στάσεων, αναφέρεται στα θετικά ή αρνητικά συναισθήματα του ατόμου απέναντι στο αντικείμενο της στάσης. Το συμπεριφορικό στοιχείο δεν ταυτίζεται με την ίδια τη συμπεριφορά του ατόμου, αλλά με την πρόθεσή του για δράση (βλ. Baker 1992).

Κύρια πηγή διαμόρφωσης των στάσεων είναι τα στερεότυπα. Με τον όρο στερεότυπο αναφερόμαστε σε «προκατασκευασμένες» πεποιθήσεις και αξιολογήσεις για πρόσωπα ή αντικείμενα. Σύμφωνα με τον Garrett (2010: 32), ο σχηματισμός του γνωστικού και αξιολογικού στοιχείου των στάσεων προκύπτει μέσα από διαδικασίες σχετικές με την στερεοτυπική κατηγοριοποίηση του κόσμου.

4.2 Στόχος της έρευνας

Σύμφωνα με τη συζήτηση που προηγήθηκε, η ορθογραφική νόρμα, εμποτισμένη από τον λόγο της εγγραμματοσύνης, αποτελεί την επίσημη μορφή της γραπτής γλώσσας ενός κράτους. Διαδίδεται δε και καθιερώνεται κοινωνικά ως δείκτης εγγραμματισμού μέσω του θεσμού της εκπαίδευσης. Εστιάζοντας συγκεκριμένα στην ορθογραφία της νεοελληνικής γλώσσας, διαπιστώσαμε ότι για την κωδικοποίηση ερίζουν δύο αντιτιθέμενοι λόγοι: αυτός του εξορθολογισμού της γραφής και αυτός της αυστηρής διατήρησης του ετύμου. Αν δούμε λοιπόν την ορθογραφία ως γραπτή νόρμα της πρότυπης γλώσσας για την κωδικοποίηση της οποίας υπάρχουν αντιτιθέμενες απόψεις,

διακρίνουμε τρεις λόγους οι οποίοι την πλαισιώνουν. Ανάμεσα στους τρεις αυτούς λόγους θεωρούμε ως υπερκείμενο αυτόν της εγγραμματοσύνης. Οι δύο άλλοι λόγοι που αφορούν την κωδικοποίησή της (αυτός της άρσης των κοινωνικών ανισοτήτων και αυτός της σύνδεσης της συγχρονίας με το αξιοσημείωτο παρελθόν) πηγάζουν από και συνομιλούν με τον λόγο της εγγραμματοσύνης, αν αναλογιστεί κανείς ότι μια ορθογραφία κωδικοποιείται για να καταστήσει μια κοινωνία εγγράμματη.

Λαμβάνοντας υπόψη μας τα παραπάνω, στόχος της έρευνάς μας, η οποία έχει συγχρονικό χαρακτήρα και κινείται στην 3^η τάξη ενδεικτικότητας της ΚΝΕ, είναι η διερεύνηση των ορθογραφικών στάσεων των ατόμων που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επιδιώξη μας είναι να διερευνήσουμε πώς τοποθετούνται οι εκπαιδευτικοί δημοτικού, οι μαθητές δημοτικού καθώς και οι γονείς τους απέναντι στους τρεις παραπάνω λόγους. Ειδικότερα, στόχος μας είναι να διερευνήσουμε ποιος από τους δύο λόγους που σχετίζονται με την κωδικοποίηση της ορθογραφίας της ΚΝΕ είναι ο ‘κυρίαρχος’ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Για την πραγματοποίηση της έρευνας δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο ανίχνευσης ορθογραφικών στάσεων. Αξιοποιώντας τη διάκριση των στάσεων στα τρία συστατικά τους (*γνωστικό, συναισθηματικό ή αξιολογικό και συμπεριφορικό*), σκοπός μας είναι να καταγράψουμε τις απόψεις, τις αξιολογήσεις και τις προθέσεις των ατόμων απέναντι στην ορθογραφία. Επιχειρούμε δηλαδή την ανίχνευση των στερεοτύπων που διαμορφώνουν τις στάσεις των ατόμων απέναντι στην ορθογραφία: τη συσχετίσή τους με τους τρεις λόγους που διακρίναμε ή/και με άλλους λόγους, τη συνέπεια ή τις αντιφάσεις που παρουσιάζουν κατά τις συσχετίσεις αυτές.

4.3 Σχέδιο ερωτηματολογίου: Ενδεικτική παρουσίαση ερωτήσεων

Α’ κατηγορία ερωτήσεων: Δημογραφικά στοιχεία

Για την πραγματοποίηση της συσχετιστικής μας μελέτης, εκκινούμε από τα δημογραφικά στοιχεία των ατόμων (*φύλο, ηλικία, καταγωγή κτλ.*). Στις συσχετιστικές μελέτες (βλ. λ.χ. Labov 1972) τα δημογραφικά στοιχεία εκλαμβάνονται ως χαρακτηριστικά που επηρεάζουν, στον ένα ή στον άλλο βαθμό, τη γλωσσική συμπεριφορά των ατόμων.

Β’ κατηγορία ερωτήσεων: Η γνώση της ορθογραφίας ως νόρμας

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ερωτήσεις γνωστικού, αξιολογικού και συμπεριφορικού περιεχομένου αναφορικά με την ορθογραφία ως γνώση της νόρμας. Ειδικότερα, θέτουμε ερωτήσεις σχετικές με ζητήματα απόκλισης από την καθιερω-

μένη ορθογραφία. Ως αποκλίσεις από την καθιερωμένη ορθογραφία εκλαμβάνουμε τα ορθογραφικά λάθη αλλά και τη γραφή greeklish, την οποία αντιμετωπίζουμε όχι ως σύστημα γραφής που χρησιμοποιούν ειδικά οι νέοι σε συγκεκριμένα (κυρίως ψηφιακά) περιβάλλοντα επικοινωνίας (βλ. σχετικά Ανδρουτσόπουλος 1998), αλλά ως σύστημα γραφής αποκλίνον από τη νόρμα. Για να οδηγηθούμε στην ανίχνευση των στερεοτύπων συσχετίζουμε τις ερωτήσεις απόκλισης από τη νόρμα με τρεις ενδεικτικές ομάδες διαφορετικού κοινωνικού κύρους (*δικηγόρος, μαθητής, αγρότης*). Ο λόγος που διερευνούμε εδώ είναι αυτός της εγγραμματοσύνης.

1. Πόσο σημαντικό είναι για εσάς να γράφετε σωστά;
(*Σημειώστε με X την απάντηση της επιλογής σας.*)

- α. Καθόλου σημαντικό
- β. Λίγο σημαντικό
- γ. Πολύ σημαντικό
- δ. Πάρα πολύ σημαντικό
- ε. Δε γνωρίζω, δεν απαντώ

2. Ποια η γνώμη σας για τη γνώση της ορθογραφίας;
(*Σημειώστε με X την απάντηση της επιλογής σας. Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.*)

- 1. Δεν έχει καμία αξία
- 2. Είναι χρήσιμη αλλά όχι απαραίτητη
- 3. Είναι εφόδιο για την επαγγελματική και κοινωνική πρόοδο του ατόμου
- 4. Η άγνοια της ορθογραφίας στιγματίζει το άτομο ως αμόρφωτο
- 5. Δε γνωρίζω, δεν απαντώ
- 6. Κάτι άλλο.....

3. Θα περιμένατε τα άτομα που αναφέρονται παρακάτω να γράψουν σε greeklish το ηλεκτρονικό μήνυμα (email) που θα στείλουν σε κάποιον που κατέχει ανώτερη κοινωνική/επαγγελματική θέση από αυτούς (π.χ. σε δικαστή, εκπαιδευτικό, πρόεδρο συλλόγου);

(Κυκλώστε από το 1 (= Καθόλου) έως το 4 (= Πάρα πολύ) τον βαθμό που σας εκφράζει στο καθένα από τα αναφερόμενα άτομα.)

Parakalootan boresete thlephwnhste mou sto 2610-

	Καθόλου 1	Λίγο 2	Πολύ 3	Πάρα πολύ 4
α. Δικηγόρος	1	2	3	4
β. Μαθητής Γ' Γυμνασίου	1	2	3	4
γ. Αγρότης	1	2	3	4

4. Θα περιμένατε τα άτομα που αναφέρονται παρακάτω να κάνουν το υπογραμμισμένο ορθογραφικό λάθος σε γραπτό τηλεφωνικό μήνυμα (SMS) που θα στείλουν σε κάποιον που κατέχει ανώτερη κοινωνική/επαγγελματική θέση από αυτούς (π.χ. σε δικαστή, εκπαιδευτικό, πρόεδρο συλλόγου); (Κυκλώστε από το 1 (= Καθόλου) έως το 4 (= Πάρα πολύ) τον βαθμό που σας εκφράζει στο καθένα από τα αναφερόμενα άτομα.)

Στις εφημερίδες αναφέρετε ότι αύριο θα γίνει απεργία

	Καθόλου 1	Λίγο 2	Πολύ 3	Πάρα πολύ 4
α. Δικηγόρος	1	2	3	4
β. Μαθητής Γ' Γυμνασίου	1	2	3	4
γ. Αγρότης	1	2	3	4

Γ' κατηγορία ερωτήσεων: Αρχές τυποποίησης

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ερωτήσεις σχετικές με τις στάσεις των ατόμων απέναντι στην ορθογραφία ως σύστημα κωδικοποίησης. Με τις ερωτήσεις αυτές διερευνούμε την επίδραση των δύο αντιτιθέμενων λόγων, δηλαδή του εξορθολογισμού της γραφής και της αυστηρής ετυμολογίας στη ρύθμιση της νεοελληνικής ορθογραφίας.

5. Η λέξη *ρωδάκινο* έχει προταθεί βάσει της ετυμολογίας της να γράφεται ως *ρωδάκινο*. Πώς σας φαίνεται η γραφή *ρωδάκινο*;
(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.)

- α. Μου αρέσει περισσότερο η γραφή *ρωδάκινο*
- β. Θεωρώ ότι είναι δύσκολη η γραφή *ρωδάκινο*
- γ. Θα διευκολύνει τους μαθητές η γραφή *ρωδάκινο*
- δ. Δε μου αρέσει η εικόνα της γραφής *ρωδάκινο*
- ε. Προτιμώ την καθιερωμένη γραφή *ρωδάκινο*
- στ. Δε γνωρίζω, δεν απαντώ

6. Για τις παρακάτω λέξεις έχουν προταθεί δύο τρόποι γραφής. Εσείς ποια γραφή προτιμάτε για καθεμιά από αυτές;
(Σημειώστε με X την απάντηση της επιλογής σας για την κάθε μια από τις παρακάτω λέξεις.)

I.	α. αγόρι	☐	β. αγώρι	☐
II.	α. φιλενάδα	☐	β. φιλαινάδα	☐
III.	α. μαμμά	☐	β. μαμά	☐
IV.	α. γιος	☐	β. γυιός	☐

7. Κατά τη γνώμη σας, πώς θα πρέπει να είναι η ορθογραφία της νεοελληνικής γλώσσας;
(Σημειώστε με X την απάντηση της επιλογής σας.)

- α. Να παραπέμπει αυστηρά στην ετυμολογία των λέξεων από τα αρχαία ελληνικά
(π.χ. να γράφουμε *αγώρι* από το άωρος/ άγουρος, *μαμμά* από το μαμμή, *ρωδάκινο* από το δωράκιον)
- β. Με βάση τις αρχές της ιστορικής ορθογραφίας, η γραφή να είναι πιο απλή (π.χ. να γράφουμε *αγόρι, μαμά, ροδάκινο*)
- γ. Δε γνωρίζω, δεν απαντώ
- δ. Κάτι άλλο

5. Επίλογος

Στις ενότητες που προηγήθηκαν, προσπαθήσαμε να δείξουμε ότι η ορθογραφία της ΚΝΕ πλαισιώνεται από τρεις τουλάχιστον λόγους. Ο υπερκείμενος λόγος της εγγραμματοσύνης αφορά την ορθογραφία ως δείκτη γραμματισμού. Οι δύο άλλοι λόγοι, αυτός του εξορθολογισμού της γραφής και αυτός της αυστηρής διατήρησης του ετύμου, αφορούν την ορθογραφία ως σύστημα κωδικοποίησης (βλ. ενότητα 3.4). Σε σχέση με τους τρεις αυτούς λόγους θεωρούμε ότι τα άτομα τοποθετούνται διαμορφώνοντας τις στάσεις απέναντι στην ορθογραφία της ΚΝΕ.

Απώτερος στόχος μας ήταν η διαμόρφωση και ενδεικτική παρουσίαση ενός ερωτηματολογίου ανίχνευσης ορθογραφικών στάσεων των παραγόντων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων). Το ερωτηματολόγιο αυτό οικοδομείται πάνω στην τριμερή διάκριση των στάσεων σε γνωστικά, συναισθηματικά/αξιολογικά και συμπεριφορικά συστατικά.

Βιβλιογραφία

- Ανδρουτσόπουλος, Γιάννης. 1998. «Ορθογραφική Ποικιλότητα στο Ελληνικό Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο: Μια Πρώτη Προσέγγιση». *Γλώσσα* 46:49–67.
- Agha, Asif. 2000. “Register”. *Journal of Linguistic Anthropology* 9 (1-2):216–219.
- Agha, Asif. 2007. *Language and Social Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Baker, Colin. 1992. *Attitudes and Language*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Browning, Robert. 2006. *Η Ελληνική Γλώσσα: Μεσαιωνική και Νέα*. Μτφρ. Μαρία Ν. Κονόμη (5^η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδήμα.
- Clark, Romy, and Roz Ivanič. 1997. *The Politics of Writing*. London: Routledge.
- Cooper, Robert. L. 1989. *Language Planning and Social Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fairclough, Norman. 1995. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.
- Fairclough, Norman. 2003. *Analyzing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.

- Garrett, Peter. 2010. *Attitudes to Language: Key Topics in Sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ιορδανίδου, Άννα. 2014. «Νεοελληνική Ορθογραφία: Σχολική Γραμματική, Αποκλίσεις και Γλωσσική Χρήση». Στο Ζωή Γαβρηλίδου και Ανθή Ρεβυθιάδου (επιμ.), *Μελέτες Αφιερωμένες στην Ομότιμη Καθηγήτρια Α.Π.Θ. Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη*, 279–289. Καβάλα: Εκδόσεις Σαΐτα.
- Johnstone, Barbara, Jennifer Andrus, and Andrew E. Danielson. 2006. “Mobility, Indexicality, and the Enregisterment of ‘Pittsburghese’”. *Journal of English Linguistics* 34:77–104.
- Johnstone, Barbara. 2009. “Pittsburghese Shirts: Commodification and the Enregisterment of an Urban Dialect”. *American Speech* 84:157–175.
- Jørgensen, Marianne, and Louise Phillips. 2002. *Discourse Analysis as Theory and Method*. London, Thousand Oaks & New Delhi: Sage.
- Κακριδής-Φερράρι, Μάρω. 2008. «Ορθογραφικές Μεταρρυθμίσεις: Τάσεις και Αντιστάσεις». Στο Μαρία Θεοδωροπούλου (επιμ.), *Θέρυμη και Φως, Licht und Wärme. Αφιερωματικός Τόμος στη Μνήμη του Α.-Φ. Χριστίδη*, 365–383. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Labov, William. 1972. *Sociolinguistics Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lillis, Theresa. 2013. *The Sociolinguistics of Writing*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Μοσχονάς, Σπύρος. Α. 2005. *Ιδεολογία και Γλώσσα*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Μπαμπινιώτης, Γεώργιος. 2002. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας: Με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων* (2^η εκδ.). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.
- Mackridge, Peter. 2007. *Η Νεοελληνική Γλώσσα*. Μτφρ. Κώστας Ν. Πετρόπουλος (1^η εκδ. 1990). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Mackridge, Peter. 2013. *Γλώσσα και Εθνική Ταυτότητα στην Ελλάδα, 1766-1976*. Μτφρ. Γρηγόρης Κονδύλης. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Παπαναστασίου, Γιώργος. 2008. *Νεοελληνική Ορθογραφία: Ιστορία, Θεωρία, Εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη].
- Sarnoff, Irving. 1970. “Social Attitudes and the Resolution of Motivational Conflict”. Στο Marie Jahoda, and Neil Warren (επιμ.), *Attitudes*, 279–284. Harmondsworth: Penguin.
- Sebba, Mark. 2007. *Spelling and Society: The Culture and Politics of Orthography around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Silverstein, Michael. 2003. “Indexical Order and the Dialectics of Sociolinguistic Life”.

- Τριανταφυλλίδης, Μανόλης. 1941. *Νεοελληνική Γραμματική*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], 1978.
- Τριανταφυλλίδης, Μανόλης 1965. *Γλωσσικό Ζήτημα και Γλωσσοεκπαιδευτικά. Ορθογραφικά – Παιδαγωγικά. 7^{ος} τ. Άπαντα*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη].
- Φραγκουδάκη, Άννα. 2001. *Η Γλώσσα και το Έθνος. 1880-1980: Εκατό Χρόνια Αγώνες για την Αυθεντική Ελληνική Γλώσσα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

